

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPÓRNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPÓRNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75¢ za tri meseca; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.15 za tri meseca.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

CENSORED BY U.S. GOVERNMENT

Datum v oblepaju n. pr. (Augusta 31-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne usfavi list.

Junkerji in revolucija.

Pruska junkerska klika s kajzerjem na čelu je za revolucijo povsod, samo v centralnih državah ne. V Berlinu bi radi dokazali zunanjemu svetu, da vlada v Nemčiji najlepša sloga in ljubezen med prusko avtokracijo in narodom in strašno jih jezi, ker hoče predsednik Združenih držav "prekučiti to slogo". Seveda obsegata ta jeza priznanje, da je sloga med kajzerjem in nemškim ljudstvom velika farsa.

Nemški socialisti, posebno manjšinski, so pokazali zadnje dni, da dajo več na Wilsonove besede, kot pa na vse obluge kajzera in njegovega Hindenburga z vso ostalo junkersko klico vred. Bili so tupatam izgredi od strani delavstva, štrajki in demonstracije, ki nikakor niso znamenja lojalnosti napram vladni. Celo voditelji nemških klerikalcev pokažejo včasih roge. Zdaj pa prihaja poročilo, da se punta Bavarska in Virtenberška; ob državi baje iščeta politično zvezo z Avstrijo z namenom, da izsilita mir od Prusije, in če ne bo pomagal moralni pritisk, se hočeta odcepiti od Berlina in se pridružiti novi skupini držav.

Res se je težko zanesti na vesti, ki prihajajo iz neznanih "zanesljivih" virov. Avstria kajpada že davno čuti trdo uzdo, ki je napeljena v Berlin. Vsak dan nadaljevanja vojne je za oficijelno Avstrijo nov korak, ki vodi v propast. V Avstriji jokajo in molijo za mir kakor nikjer drugod, ali do danes so še zmiraj pri joku in molitvah in avstrijski narodi še vedno krvave za kajzera.

Kljub vsemu temu je pa dovolj dokažov za neovržena znamenja nezadovoljnosti med ljudstvom v centralnih državah. Kjer je enkrat splošna nezadovoljnost, tam se počasi kuha upor, ki mora enkrat očitno izbruhnuti na dan.

Pruski junkerji hočejo imeti revolucije drugod. Tolpa kajzerjevih zarotnikov je zanetila ustajo na Irskem, ki se je končala s tragedijo za Irce. Viljemovi korupcionisti so poskušali vprizoriti enako tragedijo v Indiji in Egiptu in računali so na "nemško revolucijo" v Združenih državah.

James W. Gerard, ki je bil ameriški poslanik v Berlinu, piše v svoji knjigi "Moja štir leta v Nemčiji", da mu je rekel lani Zimmermann, tedanji tajnik zunanjega ministarstva in poznejši minister, ki se je proslavil z znano noto o hujskanju Mehike proti Združenim državam, sledeče: "Ako se Amerika predržne napovedati vojno Nemčiji, ji bodo zadrgnili vrat naši rezervisti, katerih je tamkaj pol milijona. Dvignili se bodo v revoluciji in držali Združene države v svojih pesteh."

Gerard mu je odgovoril med smehom, da je v Ameriki več kot pol milijona stebrov za svetilnice, ki bodo služili za vesala, ako se nemški rezervisti predržne storiti kaj izdajalskega.

To dokazuje, kakšne zločine so snovali kajzerjevi razbojniki in kako so se končno prevarili. Njihove revolucije, ki so jih predli izven centralnih držav, sploh niso bile revolucije, temveč krvave zarote in zavratni umori, ki so imeli pomagati Viljemu do zmage in svetovne nadvlade, ko je uvidel, da ne more steti zaveznikov na odprtih bojiščih. Kajzer je bil vesel tudi ruske revolucije, ali njegovo veselje se je hitro spremenilo v gnjev in nepopisno sovraštvo. Revolucija v Rusiji ni bila tiste vrste, kakršno si je on želel. Rusi so telebnili carja ob tla, toda sporočili so nemškemu in avstrijskemu ljudstvu, da najtudi ono telebne svoje kajzerje ob tla, ako hoče živeti v miru z njimi. V Rusiji je bila revolucija ljudstva, ne pa kajzerjevih zarotnikov in podkuljencev kot na Irskem, in rusko ljudstvo ne mara nobenega prijateljstva z imperialistično Nemčijo.

"Kdor drugim jamo kopanje, sam vanjo pade." Ta pogovor se bo vresničil tudi na tiranih v Berlinu. Kopali so umetne revolte, satanske spletke in zarote po vsem svetu, toda izkopali si bodo veliko jamo doma, v katero bodo sami telebnili.

Vojna se ni končala v treh mesecih in kajzer ni prišel v dveh mesecih v Pariz, kakor je imel začrtano še pred

petnajstimi leti. Vojna traja že čez tri leta in slavnostnega pohoda v Pariz in London še ni bilo, niti ga ne bo nikdar. Vojna je tista velika jama, katero je izkopal Viljem za druge, toda v nji obleži on sam. Upajmo, da z njim vred za vedno obleži vsaka avtokracija, imperijalizem in militarizem.

DOPISI.

Girard, O. — Iz naše naselbine se le malo kedaj sliši v javnosti. Delujemo na narodnem polju bolj brez kakega posebnega oglakanja.

Stavba Slovenskega doma je že skoraj dovršena in otvoritev se vrši dne 13. oktobra t. l. Kljub temu, da nas je malo, smo premajhni vse ovire in zgradili stavbo, ki je ena najlepših v tem mestu. Stala nas bo okoli sedem in dvajset tisoč dolarjev. Dom je 40 čevljev širok in 70 čevljev dolg. Zgrajen je na tako lepem prostoru.

V bližnji okolici se nahaja 15 slovenskih naselbin.

Prvotno smo nameravali z otvoritvijo 22. septembra. Vsled pomanjkanja delavcev smo morali slavnost preložiti na preje označeni datum.

Rojake in druzi, v ti okolici vabimo na to slavnost. Pokažite, da znate ceniti požrtvovalno delo takojšnjih rojakov.

Društvo Triglav štev. 48 S. N. P. J. je darovalo v korist našega doma \$10. Društvo Triglav za ta dar lepa hvala! Naj bi ga posnemalo še kako drugo društvo v ti okolici v tem oziru.

Ustanovili smo tudi pevski zbor Planinski glas, ki se marljivo vadi za nastop pri otvoritvi doma. Igrala bo hravtska godba iz Yungstowna, O.

Na svidenje 13. oktobra.

John Anžiček.

Bellevule, Ariz. — Prišlo je vam pošiljam naročnino za Prosveto in \$2. za S. R. Z. Prosim, da oddaste denar na pristojno mesto. Če bom mogel, bom poslal večkrat kako vsoto.

Delavske razmere v temu okraju so tako nepovoljne. Po doseganjih znamenjih je soditi, da bo stavka v Miami izgubljena. Kot pripovedujejo, stoji pred rudnikami vsaki dan par sto mož, ki čakajo dela. Koliko je resnica na stvari, ne vem, ker mi čas ne dopušča dobiti natančnejših informacij. Sem odaljen okoli 10 milij od Globice in Miami, toda če dobim kakšne natančnejše podatke, vam sporočim. — John Paulic.

Nokomis, Ill. — Današnja vojna na dnevno izpreminja razmere po vsem svetu.

Tudi pri Prosveti je nekaj podobnega. Dopisi iz Nokomisa se pribrebujejo — košu. Vsled tega sem prepričan, da bo tudi ta doma našel tovariša, če ne v listu, pa v košu.

Dne 18. t. m. smo se poslovili od dveh tukajšnjih rojakov, John Mekinda in Pavel Blažiča, ki sta poklicana v vojaško službo. Bila sta zelo aktivna člana soc. kluba in naprednih društv, vsled česar vamo težko pogrešali.

Časopisje na dolgo in široko razpravljajo, kako je nujne potrebitno, da se porazi nemški kajzermen z njegovo autokracijo. Tudi jaz se strinjam z njimi v tem oziaru in mislim, da je to tudi želja zavednega delavstva. Ko bi delavci spoznali, kako nesmiselno je za njih, boriti se za gnjili cesarsko autokralični sistem, bi ga bilo kmalo konec. Sistem, ki nam ni pustil živeti v domovini kot se ljudem spodbodi, ne zaslubi drugega, kot da se ga uniči.

Ko smo zapuščali našo redno zemljo, je marsikdo zidal gradove v oblakih, o sreči, ki ga čaka v ti deželi.

Večina nas se je zmotila. Da, gradovi se zdajo v obliki ogromnih tovarn, grade se železnice, palace itd., toda ne za nas. Kapitalizem je tisti, ki je v prvi vrsti našel tu svojo srečo.

A mi? Rešili smo se e. kr. klekskalne vlade na eni strani, na drugi pa nas je pričel izzemanje kapitalizem. Po mestih vidite na stotine pohabiljenih, ki beračijo, da si na ta način ohranijo življenje. Tisoče jih gre v preogrodni grob.

Tudi jaz sem eden izmed nenečnih. Pred desetimi meseci sem se ponesrečil v premogovniku in zdravniku izjavljajo, da ostanem pohabiljen za vse življenje.

Res, da imamo v državi Illinois

SLOVENSKO REPUBLIČANSKO ZDROUŽENJE**SEDEŽ V CHICAGU, ILL.****IZVRŠEVALNI ODBOR:**

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Ethin Kristjan Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavrtnik.

NADZORNI ODBOR:

Ludvik Benedik, Matt Petrovič, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

Anton Zlogar, Matt Pogorel, Anton Motz, Frank Mravlje, Ivan Kušar, Frank Zava, Frank Udovč, Joseph Stehlaj, Leo Zakrajšek, John Ermenc, John Rezel.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno javijo in izjavijo, da se strinjajo z temeljnimi načeli S. R. Z. — Napis za pisma in denarne posiljatve je sledi: Anton J. Terbovec, P. O. Box No. 1, Cicero, Ill.)

V varstvo rojakov, nepopolnih državljanov, ki morda pridejo kot ujetniki v roke sovražnika.

Br. Anton J. Terbovec, tajnik Slovenskega republičanskega združenja je prejel slediće pismo iz državnega departmента v Washingtonu kot odgovor na svoje pismo, ki ga je poslal vsled sklepa izvrševalnega odbora S. R. Z. Gre namreč za tiste ameriške vojake, ki so v tem letu seljenci še niso toliko časa tukaj, da bi mogli postati popolni državljanji, imajo pa prvi državljanški papir. V tem oziru je pričelo mnogo Slovencev in faktično so nekateri rojaci že vprašani, kaj jih nima v slučaju, da kot ameriški vojaki pridejo v roke sovražnika in bojišču. Med njimi pa namreč tudi taki, ki so nekoč služili v avstrijski armadi. Da li jih bo sovražnik smatrал po mednarodnem pravu za ujetnike ali za deserterje iz Avstrije, ker še niso popolni državljanji?

Eksekutiva S. R. Z. se je bavila s tem vprašanjem in sklenila, da bi, da tajnik piše na državni departmента za pojasnila. Odgovor je bil, da tajnik piše na državni departmenta za pojasnila, da bo seveda objavljeno v glasilih združenja. To dokazuje, da želenje ne spi, temveč deluje v korist rojakov, kjer je treba.

**DEPARTMENT OF STATE
WASHINGTON,**

September 19, 1917.

Mr. A. J. Terbovec,
Secretary, Slovenic Republican Alliance,
P. O. Box 1, Cicero, Illinois.

Sir:

By reference from the Secretary of Interior this Department received your letter of August 28, 1917, relative to inquiries received by your organization with regard to the question of the protection of alien soldiers and sailors who have only taken out their first citizenship papers, should they be captured by the enemy forces.

In reply you are informed that a copy of your letter is being transmitted to the Secretary of War for his consideration and expression of views, and you will be advised further upon receipt of his answer.

I am, Sir,

Your obedient servant,

For the Secretary of State:

B. Long

Third Assistant Secretary

811.2222/492

PREVOD:

DRŽAVNI ODDEL

WASHINGTON

19. septembra 1917.

Mr. A. J. Terbovec,

tajnik Slovenskega republičanskega združenja,
P. O. Box 1, Cicero, Illinois.

Gospod:

Naš oddelek je prejel po tajniku za notranje zadeve Vaše pisma z dne 28. avgusta 1917, katero se nanaša na poizvedovanja, ki jih je izvedel tajnik Slovenskega republičanskega združenja na vprašanje protekcijske inozemskih vojakov in pomorsčakov s prvim državljanškim papirjem v slučaju, da so na bojišču ujeti od sovražnika.

Sporočamo Vam, da smo prepis Vašega pisma izročili vojniku tajniku v presodek, da izreče svoje mnenje in obvestimo Vas, da bo dobitimo njegov odgovor.

Váš udaní

v imenu državnega tajnika

B. Long

tretji pomožni tajnik

Gibanje za jugoslovensko republiko.

nost sami odločiti, pod kakšno vladijo žele živeti.

Stavimo zaupanje v vladu Združenih držav, katera nas je sprejela z odprtimi rokami za svoje življene, da bo izšla zmogljiva iz te svetovne vojne in da bo vsevojni knoferski demokraciji, katero si je postavila na mirovni krov, mogočno dosegla, da je do deležni tudi Sloveni, ki so v Jugoslavon in da se ne bo pustilo nobeni monarhični vlad, da bi podjarmila brez ljudi glasovanja naše krene v slovenskih pokrajinalah.

VESTI Z BOJIŠČA.

London, 27. sept. — Angleške so danes okupirale ves greben hribov Tower Hamlets, malo več gond Polygon in polovicu Zemeljskega ter mnoge posamezne skupnosti, ki so bile spremenjene v zanj. V Berlenu pravijo, da je na makedonski fronti položaj neizpremenjen.

Razne iz inozemstva.

KAJZERJEVE SUBMARINKE POTOPE VSAK TEDEN MANJ LADIJ.

London, 27. sept. — Nemci vojni stan javlja, danes, so Angleži prodri en kilometr daleč v nemške pozicije iztočno od St. Juliena, toda na več jutri so bili odbiti. Dvanajst angleških divizij prisostuje napovedi v novi ofenzivi.

Berlin čez London, 27. sept. — Nemci vojni stan javlja, danes,

so Angleži prodri en kilometr

daleč v nemške pozicije iztočno

od St. Juliena, toda na več

jutri so bili odbiti. Dvanajst an-

gleških divizij prisostuje napo-

vedi v novi ofenzivi.

Rim, 27. sept. — Vojni urad po-

javlja, da so Italijani dovršili oku-

pajo vse planote Banjšice, ki je

bolj v nihovih rokah. Italijani

letali so danes vrgli pet

bomb na Podbrdo v Baški do-

bi in na Prosek.

Angleži napredovali dve

do tri milje v Belgiji.

London, 27. sept. — Angleške

so včeraj v novem napadu na

milji široki fronti okupirale

pozicije severno od Tower

Hamlets in sistem močnih, polj-

in utrih sovražnika. Nemci so

se srdito protinapadalni, toda

neprijeti so bili popolnoma uspe-

ni, kateri javila vojni urad.

Nemci so tisoč Nemcev je bilo

in izgube sovražnika so bili

veči. Haigove čete so na-

dele iztočno od Ypresa in prodr-

ilo 1200 jardov v nemške

pozicije; zdaj se bore še kakih

jardov od Zonnebeke. Nekaj se

silno upirajo. Britiška

ilirija je danes zjutraj pono-

čno bombardiranje čez ce-

z Ypres-Menin. Bojna četa zdaj

je ned točkania iztočno od St.

Alena in južnopadno od Ghe-

relja. Nemci so moralni ostaviti

večne postojanke, med ka-

ri so hribi nad Ypresom.

Nemci so brez dvoma pričak-

ali novega napada in so se pri-

čili zanj. Posledica je bilo si-

lo bojevanje med pešici, v ka-

ri je bokoj igral glavno v-

lo. Angleška armacija je zabilo

angleško fronto veliko zagojzdo;

tačka v novem loku že leži v

četrti nad francoskim me-

mlj. Taktika maršala Hai-

ga, da razširi v podaljšku lek-

ter mogoče proti severu, vsi-

česar hodo Nemci prisiljeni u-

stati se na obe stranach v Bel-

ji.

Berlin prizmava poraz.

Berlin čez London, 27. sept. —

uradni poročilo, priznava

sovražnik, ki se je včeraj

prodri v nemške pozicije

iztočno od ceste Ypres.

Obstaja štiri angleške napo-

dele v ujem 250 mož pri Polygona.

Paris, 27. sept. — Vojni stan

je nadaljevanju topniške

fronte med Beaumontom in Bezou-

onam. Nekaj spopadov

so na fronti ob reki Aisne, to-

polojaj je nespremenjen.

Ypres je padel v zračni bitki.

Paris, 27. sept. — Letalec, ki so

zadeli poleti 11. sept. z Guy-

serjem, poročajo, da je slavnega

francoskega avijatika napadol

neških eroplanov. V

so bili francoski in belgijski

ali bilo je prepozno.

Videli so, kako je

francoski eroplan padel na

drugo nesel smrt.

Rusko bojišče.

Berlin čez London, 27. sept. —

sovražnik stan poroča, da ru-

skih divizij pokazuje več ak-

ciadita, ob jezeru Trisvijati in

od Sereta na rumunski

so nemške čete udrije v ru-

ški poslopje in ujeli 150 mož ter

neški strojnici puški.

Kadar spremite naslov, zapi-

šite stare in novi naslov.

Na Balkanu.

Pariz, 27. sept. — Angleški so danes okupirale ves greben hribov Tower Hamlets, malo več gond Polygon in polovicu Zemeljskega ter mnoge posamezne skupnosti, ki so bile spremenjene v zanj. V Berlenu pravijo, da je na makedonski fronti položaj neizpremenjen.

London čez Paris, 27. sept. —

Angleži so danes dovršili oku-

pajo vse planote Banjšice, ki je

bolj v njihovih rokah. Italijani

letali so danes vrgli pet

bomb na Podbrdo v Baški do-

bi in na Prosek.

Angleži napredovali dve

do tri milje v Belgiji.

London, 27. sept. — Angleške

so včeraj v novem napadu na

milji široki fronti okupirale

pozicije severno od Tower

Hamlets in sistem močnih, polj-

in utrih sovražnika. Nemci so

se srdito protinapadalni, toda

neprijeti so bili popolnoma uspe-

ni, kateri javila vojni urad.

Nemci so tisoč Nemcev je bilo

in izgube sovražnika so bili

veči. Haigove čete so na-

dele iztočno od Ypresa in prodr-

ilo 1200 jardov v nemške

pozicije; zdaj se bore še kakih

jardov od Zonnebeke. Nekaj se

silno upirajo. Britiška

ilirija je danes zjutraj pono-

čno bombardiranje čez ce-

z Ypres-Menin. Bojna četa zdaj

je ned točkania iztočno od St.

Alena in južnopadno od Ghe-

relja. Nemci so moralni ostaviti

večne postojanke, med ka-

ri so hribi nad Ypresom.

Nemci so brez dvoma pričak-

ali novega napada in so se pri-

čili zanj. Posledica je bilo si-

lo bojevanje med pešici, v ka-

ri je bokoj igral glavno v-

lo. Angleška armacija je zabilo

angleško fronto veliko zagojzdo;

tačka v novem loku že leži v

četrti nad francoskim me-

mlj. Taktika maršala Hai-

ga, da razširi v podaljšku lek-

ter mogoče proti severu, vsi-

česar hodo Nemci prisiljeni u-

stati se na obe stranach v Bel-

ji.

Berlin prizmava poraz.

Berlin čez London, 27. sept. —

uradni poročilo, priznava

sovražnik, ki se je včeraj

prodri v nemške pozicije

iztočno od ceste Ypres.

Obstaja štiri angleške napo-

dele v ujem 250 mož pri Polygona.

Paris, 27. sept. — Vojni stan

je nadaljevanju topniške

fronte med Beaumontom in Bezou-

onam. Nekaj spopadov

so na fronti ob reki Aisne, to-

polojaj je nespremenjen.

Ypres je padel v zračni bitki.

Paris, 27. sept. — Letalec, ki so

zadeli poleti 11. sept. z Guy-

SLOVENEC -- GLAVAR INDIJANCEV.

Povest o zlatokalcih. — Spisal F. S. Tucher.

(Nedeljnjevanje)

O'Neil muje smeje zagotavljal, da je potkratka in lepa.

Pustivši ta dva moža idoča k Roži Bregar z veselo novico, se ozrimo nazaj na prostor, kjer sta pred par minutami imela svoj interesanten razgovor. Komaj deset korakov pod tam, kjer sta stala, se je nahajala O'Brienova koliba, kateri je ob vsakem dežju grozila povodenj, ali pa da ji veter odnese streho. Toda O'Brien se ni dosti menil za to. "Naj vrag odnese še to," je rekel včasih; "kadar pada dež, nisem doma, če pa solnce sije, pa streho sploh ne potrebujem."

Isto popoldne je O'Brien spal na ne baš prijazni postelji v svoji kolibi, se premetaval semintja ter sniral, da se je tresel mah na steni. Ko je zgubil ravnotežje na robu postelje, se je ropotoma zvrnil na tla. Med kletvijo in pridušenjem je spravil svoje okorno telo pokonec in se tipal po udih, hoteč se prepričati, če so še vsi tam, kjer bi morali biti; medtem pa je zasiščal zunaj govorico. Pogledal je skozi okno, ter opazil O'Neila, ki se je živahnogovorjal z njemu neznanim možem. O'Brienova dolžnost je bila tedaj, da sliši vseko besedo tega pogovora (kar se mu je posredilo s tem, da je pri lukanji, katero je imenoval okno, napravil malo odprtino, skozi katero je z lahkoto slišal vse). Ni trajalo dolgo, pa mu je bilo znano, da postaneta Roža in Pavl — bogata. Tega je bil zelo vesel, ker je spoštoval in ljubil Bregarjeve. Komaj sta O'Neil in Anderson odšla, že je zapustil svojo kočo tudi O'Brien, podavši se na ravnost proti "Orlu", da takoj naznani vsem prebivalcem veselo novice in srečo, ki je zadela Bregarjevo družino.

Gredoč proti "Orlu" je opazil Grill, ki je prihajal od svoje rova v isti smeri proti domu kot on. Temu človeku se ni maral pokazati, zato je gledal, da bi se skril.

Da ni O'Brien čul onega pogovora med O'Neilom in odvetnikom, bi bilo te povesti kmalu konec, tako se pa prava tragedija in drama šele priče... Malenkostne stvari nam včasih spremene smer življenja! — Ta razveseljiva vest je prinesla Bregarjevi družini — strašno nesrečo, katero opisem v naslednjih poglavjih.

V.

Ko je Grill zapustil O'Neila v sestanku in pogovoru, katerega sem že opisal, se je napotil na ravnost do svojega rova, ki se je nahajal le eno miljo od prostora, kjer sta govorila. Prišedški do istega, je šel takoj v notranjščino na delo. Ko je tako z vso vnemo delal par hr, da mu je lili pot s čela, je odložil krampi in se vsezel.

"Ves trud je zastonj," je zamrural obrisavši si pot s čela. "Nikdar ne bom nič dosegel! Nahajšči bi bilo, da bi prodal svoj del Bregarju ter poskusil svojo srečo kje drugje; pa kaj bo kupil, ker nima nič! Prokleto imam slabu srečo — — — ni edino, da je moj prejšnji tovarš od same žalosti pognil v tej lukanji... tam v onem le predoru je bilo, še dobro vem!" In neka posebna misel mu je šinila v glavo, da bi natančneje pregledal dotični predor, za katerega se ni zmenil, odkar je dobil truplo svojega tovarša v njem.

Ne on, niti Pavl se ni menil za ja prostor, toda zdaj ga je gnalo nekaj čudnega naprej, dokler ni prišel do omenjenega prostora. Ker je bila dolinka zelo nizka, se je moral plaziti po trebuhi. Priplazivši se v notranjščino, je skušal vstati, pri tem je pa zadel s krampm ob strop, od katerega je padlo nekaj prsti in kamenja. Začel je preiskovati vtoplino, če je varno ostati kaj dalj časa v nji, pri tem pa je vzbudilo njegovo pozornost kamenje, ki je pravkar padlo na tla — — — med tem kamenjem je opazil velike kose suhega — zlata... Odrevnen je presenečenja; skoro ni verjal svojim očem. Prišlo je to tako naenkrat in nepriskakovano, da je skoro dvomil, jeli so sanje ali resnica. Pomej si je oči in zopet pogledal — bilo je dejstvo... Zlato, suho zlato je ležalo pred njim, katerega lastnik je bil edino-le on — ne, tudi njegov solastnik Bregar ima pravico do tega bogastva... Čudne misli so ga obšle pri tem spominu. Sreča mu je močno utripalo, kot bi slutilo nekaj strašnega v tej najdbi...

Pričel je zopet z delom. Hotel se je prepričati, če je tu le mala tvarina bogate rude, ali je pa morda večja množina, ki se razteza globoko v zemljo. Ko je tako delal kakje pol ure je pronašel, da je naletel na bogato žilo v zemlji, katera mu odpre novo pot v življenju...

Prenehaj je z delom in se vsezel, da se odpreče in stvar premisli dodbora. Misli, ki so mu tedaj rojile po glavi, niso bile posebno prijazne zvezi, ki je vezala družbo Bregar & Grill. Vtihotanila se mu je v glavo črna nakana: kako spravi Pavleta s poti. — Dolgo je tako sedel in premisljeval. Njegovi možgani niso imeli še nikdar takoli posla, kot baš v tem usodepolnem trenutku njegovega življenja...

Končno je vstal in se napotil proti domu. Med potjo je še enkrat vze lkos zlata v roke, katerega je vzel s seboj, ter se veselil svoje sreče tako, da je skoraj pozabil, kje se nahaja. Mahal je z rokami in poluglasno govoril sam s seboj:

"Končno! Končno! — Po večletnem trudnem in trdem delu, se mi je končno vendarle posrečilo dobiti tako zaželeno zlato — in sicer veliko zlata!... katero je moje! edino-le moje!... To je sad dela mojih rok — in nihče nima pravice do njega! Svojo lastnino sme vselej svobodno braniti, to je potisava zapada; te postave se bom v polni meri držal. Za vresnično tega se bom poslužil sile in zvijače, kakov bo pač končna prilika..."

Temna seneča mu je zakrila obraz, ko mu je zace ločitati notranji glas: "Ne, polovico tega zaklada spada tvojemu sodelavcu Pavetu; on je opravil do tega, dasiravno ni bil navzoč, ko je

bilo zlato najdeno, — je pa in ostane lastnik polovice rova!"

"Toda — ali je treba da sploh ve," mu je govoril drugi glas. "On takoalitako hodi največ le na lov, kaj bi se ti za njega trudil? Saj niti ne ve, da je rov sploh kaj vreden..."

Globoko se je zamislil.

"Lepo bi bilo — he, he, — jaz sem zlato našel, delila bi ga pa oba..." je mrmljal sam sebi. "Saj je več načinov, da se to prepreči. Samo da, ne izve, da sem najdel zlato, pa lahko njegov del v rovu prav poseči kupim od njega; le paziti moram, da o moji najdbi ne bo niti slutil."

Še enkrat je vzel svoj oboževani košček zlata v roke, ga natančno ogledoval in tehtal, ter sanjal o svoji lepi in krasni bodočnosti. Oprezno je pogledal okoli sebe, če ga kdo morda ne opazuje; nje sumljivega ni bilo videti. Spravil je zlato v žep in se zatopil v različne mali napotil počasnih korakov navzdol po hrbtu in proti domu. Prišedški do debele bukvé kraj pota, se niu je zdelo, da žrlico izza bukve moški škornji. Ko je stopil bliže je opazil, da stoji za bukvo — O'Brien... Blisko vito se je domislil:

"Ali je morda videl in opazoval?" in njegova roka se nehote stegne za pas, kjer mu je tičal dolg in zakrivil nož.

Takoj ga je pričel po ovinkih izpraševali, da tako izve, če ga je opazoval ali ne. Po par besedah se je prepričal, da O'Brien niti ne sluti o njegovi najdbi; in to mu je ohranilo življenje...

"Ali si že zopet popival," ga je dražil Grill. "Tebi pa res ni drugo mar, kot žganje in zopet žganje; za delo se pa ne zmeniš dosti. Ali mislis, da bo zlato samo letelo iz rudnika?"

"Zelo si sirov, Grill," reče O'Brien. "Tvoj tovarš Pavle me nikdar ne ogovarja tako žaljivo — — I, no — saj itak ne bo dolgo več tvoj tovarš," je še dodal O'Brien in se vsezel na bližnji kamen.

Grill se je zelo zavzel in z velikim zanimanjem vprašal:

"Kaj mislis s tem? Ali si kaj videl, si li kaj slišal?!"

"Ne razburuj se," odvrne O'Brien, "da, slišal sem, in sicer veliko slišal."

Grill je skočil k njemu, zgrabil ga za vrat in stresel rekoč: "Ako izdaš le besedieg drugim, ti zavijem vrat — razumeš?"

O'Brien je bil sicer že zelo prepit in telesno uničen od preveč zaužitega žganja, vendar je pa imel še toliko moči, da se je s silo otresel močnih Grillovih rok, ki so ga krčevali držale za vrat, ter ves zaspel kričal: "Kaj pa je hudega, če povem vsem od kraja, da je Roža podedovala lepo številno tisočak. Ne budi vendar tako zloben napravi meni, ker ti ni sem nikdar še nič hudega storil!"

Pri teh besedah se je Grill očividno pomiril. Zdaj je uvidel, da se to ne tiče njegove najdbe, pač pa nekaj drugega, kar mora na vsak način izvedeti. "Kaj si slišal in koliko veš o dedičini, mi takoj povej; govorja jasno in brez prikrivanja, drugače te na mestu ubijem!" In O'Brien vedoč, da je Grill zmožen svojo grožnjo tudi izvršiti, mu je natančno vse razložil, kar je viden in slišal.

"In ti praviš da Pavletu ni o tem še nič znašega?" je vprašal Grill, ko je oni končali s pričovedovanjem.

"Niti besedice ne ve o tem," odvrne O'Brien. "On je bil na lov v hribih ves dan in se mu niti ne sanja o kaki dedičini."

"Kako bi mogel to stvar obrniti v svojo korist," je prepričeval Grill in v njegovih možganih so se pojavljali razni načrti, kako bi se dalo opehariti svojega tovarša za njegov delež v rudniku. Končno se mu je razjasnil obraz v znaku, da je pogedil pravi naklep, kateri se mu mora posrečiti, ne da bi prišel sam v kako nevarnost; in pogledavši proti O'Brienu, je rekel sam zase:

"In ta neumnež bo orodje, s katerim bom izvršil svoj načrt." Vstal je, stopil k O'Brienu in rekel veselo:

"Zelo sue veseli, da je zadela mojega tovarša in njegovo soprogo tako velika sreča. Želim njima srečo in blagostanje do — smrti... To rekoši se je napotil proti domu, toda napravil je le kakih deset korakov, ko se je obrnil nazaj in prišel tik pred O'Briena, položivši mu roko na ramo, je rekel:

"Ali imaš rad mojega tovarša?"

"Rajši kot tebe," odvrne O'Brien.

"Kaj sem ti vendar storil, moj dragi O'Brien, da me ne maraš," ga vpraša Grill, medtem ko je sedel poleg njega. "Vedno se vedeš napram meni tako čudno, kot bi bil jaz res nevaren človek. Jaz nisem priliznjec, to ti je znano; ako bi se kdo nahajal v stiski, mu pa prej pomorem kot deset takih, ki mu vedno hlinijo prijateljstvo."

O'Brien se je nasmehnil in mu kar naravnost povedal kar je misli o njem. "Tega pa nisem vedel, da uganeš moje misli," je dejal. "Jaz sem vedno misli — da ti nisi kaj prida."

Grill se je vgriznil v ustnico, toda nasmehnil se je prisiljeno in rekel kolikor mogoče prijazno, nekoliko očitajoče:

"Jako odkrito in naravnost v obraz poveč, O'Brien, toda ti si v zmogi. Ti mislis, da bi moraš oškodovati svojega tovarša, ako bi se mi mudila prilika za to, kar pa ni resnica. Govoril si napram drugim tako, kar je obžalovati, ker je polnoma neutemeljeno."

"Pravilno, govoril sem," reče O'Brien, "in še sedaj mislis tako. Ha, ha, ha!" se je zopet smerjal. "Kot je videti razumeš sam-sebe prav kot jaz tebe" in zopet se mu je smejal iz sreca ter se tolkel po kolenih. "Jaz sem že tak človek, da posušam, kar mislim," je pripomnil resneje, "pa nameriče se pri tem koncu zamerim."

Grill bi mu bil najraje pornil nož med rebra; ker pa je tega moža za svoj načrt izrecno potreboval, se je vzdržal jeze in med prisiljenim smehom govoril:

(Dalje sledi.)

Lovro Kuhar:

TADEJ PL. SPOBIJAN.

I.

Delal sem v neki predilnici in stanoval nedaleč od tovarne v precej prostorni podstrešni sobi: Nekega dne sem dobil sostanovalca, zelo zanimalo osebo. Bilo je zvečer po delu; vrnil sem se na stanovanje, odprem vrata in vidim sedeti tujega človeka pri mizi.

"Dober večer, gospod!" me hiti pozdravljati tujec in vstane. "Jaz sem novi sostanovalec."

"Lepo!" Odgovorim in pogledujem neznanca. "Boste delali v tovarni?"

"Bom, jutri pojdem prvič na delo."

"Krasno! Potem si bova tovarna. Dajva se spoznati!" sem nadaljeval in se zatopil v mreži.

"Tuje se je uverjeno priklonil in dejal: "Hvala lepa! Toda vi se boste ustrašili, če vam povem svoje ime."

"Zakaj?" vprašam začuden.

"Zato!" je odvrnil tujec lakoto. "Ovadim vas radi zlorabe papirjev!"

"Ovadim!" je zinil za njim začuden vratar.

"Ne moreš si milisti, kakšne obrazje sta lomila. Bulila sta vame ko dva juneca. Ko sem se nasmejal do sitega, sem jima skušal zadevo pojasnit.

"Potrudite se malo dalje z bra-

njem!" sem svetoval oskrbniku.

Oskrbnik je prebral še nadaljnje postavke, motril me sršeč in zmajeval z glavo.

"Nazadnje se vse skupaj vje-

ma," je zamrmljal in dejal: "Imate prav, gospod. Oprostite, jaz se

čudim!"

"Čudna razlika je res med me-

noj in med mojim imenom."

"Kaj se je zgodilo z vami?"

"Saj vidite!"

"Razumem!" je dejal in me posredovalno pogledal. "V delo ste sprejeti in hočem gledati, da se najde sčasoma za vas kaj boljšega. Seveda naenkrat mi ni mogoče in nekoliko hosti moral počrpati svoje moči.

"Nazadnje se vse skupaj vje-

ma," je zamrmljal in dejal: "Imate prav, gospod. Oprostite, jaz se

čudim!"

"Potrudite se malo dalje z bra-

njem!" sem svetoval oskrbniku.

Tudel sem v neki predilnici in stanoval nedaleč od tovarne v precej prostorni podstrešni sobi: Nekega dne sem dobil sostanovalca, zelo zanimalo osebo. Bilo je zvečer po delu; vrnil sem se na stanovanje, odprem vrata in vidim sedeti tujega človeka pri mizi.

"Dober večer, gospod!" me hiti pozdravljati tujec in vstane. "Jaz sem novi sostanovalec."

"Lepo!" Odgovorim in pogledujem neznanca. "Boste delali v tovarni?"

"Bom, jutri pojdem prvič na delo."

"Krasno! Potem si bova tovarna